

Een bibliotheek voor patiënten *

DOOR A. G. BOUWMEESTER, STUDENT-ASSISTENT, DR G. J. BREMER, HUISARTS TE NIEUWKOOP
EN MEJUFFROUW M. JANSSENS, STUDENT-ASSISTENTE

Reeds tweemaal werd in dit tijdschrift een ontwerp gepubliceerd voor een patiëntenbibliotheek**. Het nut dat een dergelijk bibliotheekje in de huisartspraktijk heeft en de organisatorische aspecten ervan werden belicht (*Bremer*).

De huidige lijst omvat 63 boeken; de totale prijs bedraagt ruim f 600,—. Folders zijn niet meer in de lijst opgenomen. In een bijlage is een adreslijst toegevoegd van instanties die folders, van belang voor de huisarts, uitgeven.

De indeling van de boeken naar onderwerp is veranderd. De serie is dit keer in tien groepen verdeeld. Wij hopen dat deze classificatie bij een volgende lijst kan blijven gehandhaafd.

Ook nu is de keuze van de boeken een persoonlijke en wij kunnen ons voorstellen dat iemand anders tot een totaal andere reeks komt. De hierna genoemde boeken dienen dan ook slechts om een indruk te geven van een mogelijkheid. Wij hebben de volgende indeling aangehouden:

- 1 Voor zieken, gehandicapten en hun omgeving
- 2 Zieke en gehandicapte kinderen
- 3 Speciaal voor de vrouw
- 4 Voor de aanstaande moeder
- 5 Seksuele voorlichting en geboorteregeling
- 6 Opvoeding
- 7 Genotmiddelen
- 8 Voedingsvoorschriften en diëten
- 9 Oud worden
- 10 Diversen

1. VOOR ZIEKEN, GEHANDICAPTEN EN HUN OMGEVING

Ziek... en toch bezig. J. Ph. Helsdijn

* Uit het Leids Instituut voor Huisartsgeneeskunde, hoofd: Prof. Dr H. J. P. M. Dijkhuis.

** Bremer, G. J. (1962) huisarts en wetenschap 5, 341 en (1967) huisarts en wetenschap 10, 303.

gen-Boehmanster Spill. Thieme, Zutphen, 1963, prijs f 13,25.

Uw hart ter harte. H. Koster. Nijgh en van Ditmar, Den Haag, 1971, prijs f 17,50.

De patiënt thuis. F. Meyboom. Nijgh en van Ditmar, Den Haag, 1965, prijs f 5,90.

Ziekenverzorging thuis. O. Schut-van Woerden. De Tijdstroom, Lochem, 1972, prijs f 10,—.

2. ZIEKE EN GEHANDICAPTE KINDEREN

Het spastische kind thuis. N. R. Finnie. Bohn - Scheltema & Holkema, Amsterdam, 1970, prijs f 14,50.

De opvoeding van het geestelijk zwakke kind. M. H. Goedman en anderen. Callenbach, Nijkerk, 1972, prijs f 11,75.

Hoe moet ik verder met dit kind? M. H. Goedman en H. Koster. Callenbach, Nijkerk, 1973, prijs f 13,90.

Scheel engeltje. J. van der Hoeven. Ploegema, Amsterdam, 1971, prijs f 8,25.

Dove kleuters. H. C. Huizing. Van Gorcum & Comp. n.v., Assen, 1965, prijs f 6,50.

Het andere kind. R. S. Lewis en anderen. L. J. Veen, Wageningen, 1973, prijs f 15,90.

Naar het ziekenhuis. H. Vergouwe. L. J. Veen, Wageningen, 1972, prijs f 5,90.

Marc gaat naar het ziekenhuis. L. Zoetmulder. Philips Duphar Nederland n.v., Amsterdam, zonder jaartal, gratis.

3. SPECIAAL VOOR DE VROUW

Op weg naar een nieuwe levensfase. L. Jasmann. Van Loghum Slaterus, Arnhem, 1968, prijs f 9,25.

Scheiden... en nu. A. Reed. L. J. Veen, Wageningen, 1972, prijs f 15,90.

4. VOOR DE AANSTAANDE MOEDER

Negen maanden blij. J. Dana en S. Marion. Lannoo, Tiel/Utrecht, 1972, prijs f 18,50.

Wordend moederschap. G. J. Kloosterman. De Tijdstroom, Lochem, 1966, prijs f 6,—.

Moederschapzorg, zuigelingen- en kleuterzorg. P. W. Koppius. Wolters-Noordhoff, Groningen, 1965, prijs f 5,60.

De bevalling. E. Leisen en R. Sweering. Stafleu, Leiden, zonder jaartal, prijs f 9,50.

Het grote wonder. Ingelmant en anderen, bewerking Cohen. Ploegema, Amsterdam, 1972, prijs f 24,50.

Gymnastiek voor de aanstaande moeder. E. Rona-Kármán. De Tijdstroom, Lochem, 1971, prijs f 7,—.

Gesprekken met moeders. B. Spock. Contact, Amsterdam, 1962, prijs f 9,75.

5. SEKSUELE VOORLICHTING EN GEBOORTEREGELING

Niet de ooievaar. T. Blankenstijn-Biersma. A. G. Schoonderbeek, Laren, zonder jaartal, prijs f 3,90.

Jong en verliefd. T. Blankenstijn-Biersma. Callenbach, Nijkerk, 1970, prijs f 6,25.

Seksuele mogelijkheden voor gehandicapten. P. J. F. Dupuis. Ten Have, Baarn, 1972, prijs f 4,50.

Wat weet jij van de liefde? H. Grothe. Ouders van nu, L. J. Veen, Wageningen, 1971, prijs f 6,90.

Kindertjes groeien in mamma's buik. H. Grothe. Ouders van nu, L. J. Veen, Wageningen, 1971, prijs f 7,90.

Alles over geboorteregeling. F. A. Guttmacher. N.V.S.H., Den Haag, zonder jaartal, prijs f 6,90.

Mammie waar kom ik vandaan? S. Hegeler. A. G. Schoonderbeek, Laren, zonder jaartal, prijs f 2,90.

Wij zijn niet van steen. K. Heslinga. Stafleu, Leiden, 1972, prijs f 20,—.
Ongewenst zwanger. L. D. Saal en anderen. Callenbach, Nijkerk, 1971, prijs f 6,25.
Het getij. I. G. H. Holt. Dekker & Van de Vegt, Utrecht, 1966, prijs f 4,50.
Techniek van de geboorteregeling. P. Vaughan. Ten Have, Baarn, 1970, prijs f 5,90.
Waarom geen sterilisatie? B. S. Witte. Anthos, In den Toren, Baarn, 1972, prijs f 9,50.

6. OPVOEDING

Kijken naar kinderen. C. Euwe en S. Teuns. Contact, Amsterdam, 1972, prijs f 18,90.
Laat kinderen spelen. G. Hertecant. Lannoo, Tiel/Utrecht, 1972, prijs f 3,90.
Met gezond verstand omgaan met kinderen. W. E. Homan. Ouders van nu, L. J. Veen, Wageningen, 1971, prijs f 17,50.
Als pappa en mamma gaan scheiden. R. A. Gardner. L. J. Veen, Wageningen, 1973, prijs f 14,50.
Kinderen leren spreken. M. Janssens. Lannoo, Tiel/Utrecht, 1972, prijs f 3,90.
Hoe een angstig kind helpen? A. van de Meerssche en M. Vanhalewein. Lannoo, Tiel/Utrecht, 1972, prijs f 3,90.
Televisie en gezin. L. Rimanque. Lannoo, Tiel/Utrecht, 1972, prijs f 3,90.
Adviezen aan ouders. B. Spock. Contact, Amsterdam, 1963, prijs f 11,90.
Baby- en kinderverzorging. B. Spock. Contact, Amsterdam, 1970, prijs f 24,50.
Baby's eerste jaar. B. Spock. Blitz, zonder jaartal, prijs f 6,90.
Leer de kinderen lezen. C. Verleyen. Lannoo, Tiel/Utrecht, 1972, prijs f 3,90.
De magische wereld van het kind. S. H. Fraiberg. Paul Brand, Bussum, 1972, prijs f 15,90.

7. GENOTMIDDELEN

Een zwak voor alcohol. W. F.

Geradts en anderen. Callenbach, Nijkerk, 1970, prijs f 4,15.
Roken en gezondheid nu. L. Meinsma. Strengholt, Naarden 1972 prijs f 10,—.
Verslaving, druggebruik bij jongeren. W. G. Mulder. Wetenschappelijke Uitgeverij n.v., Amsterdam, 1971, prijs f 19,50.
Leven om drugs. M. Zeegers en anderen. Callenbach, Nijkerk, 1971, prijs f 6,25.
Drugs. Van Ree. Aulareeks, Prisma nummer 1485, 1972, prijs f 3,50.

8. VOEDINGSVOORSCHRIFTEN EN DIËTEN

Dokter, mag ik? Gerechten voor gal- en leverpatiënten. H. Hirschel. Ruys Uitgeversmaatschappij, Amsterdam, 1960, prijs f 5,25.
Dokter mag ik? Gerechten voor maag-darmpatiënten. J. J. C. Mantz. Ruys Uitgeversmaatschappij, Amsterdam, 1965, prijs f 5,25.
Dokter mag ik? Gerechten voor suikerpatiënten. J. J. C. Mantz. Ruys Uitgeversmaatschappij, Amsterdam, 1970, prijs f 5,25.
Dokter mag ik? Gerechten voor het zoutloze en zoutarme dieet. J. J. C. Mantz. Ruys Uitgeversmaatschappij, Amsterdam, 1970, prijs f 5,25.
De voeding van gezonden en zieken. T. F. S. M. van Schaik. De Tijdstroom, Lochem, 1972, prijs f 9,—.
Vermageren in zeven dagen, volgens het doktersdieet. I. M. Stielman en S. S. Baker. Bosch en Keuning n.v., Baarn, 1973, prijs f 5,90.
Zoutarme menu's. M. Stuit. Van Disho, Bussum, 1972, prijs f 9,90.

9. OUD WORDEN

Jonger dan je bent. M. Auclair. Lannoo, Tiel/Utrecht, 1971, prijs f 17,—.

10. DIVERSEN

Adoptie in Nederland. H. R. Goudsmit. Vuga, Den Haag, 1971, prijs f 28,—.
Lessen voor levenden, gesprekken met stervenden. E. Kübler-Ross. Am-

bo, Bilthoven, 1972, prijs f 8,50.
Adoptie, hoe kunnen we een kind aannemen? J. A. Nota. De Toorts, Haarlem, 1969, prijs f 3,60.
Trim u slank. J. Palm. Nationaal trimcomité, 1969, prijs f 8,25.
Slapen zonder medicijn. K. Weidner. Driehoek, Amsterdam, 1969, prijs f 4,90.

Bijlage. ADRESSEN WAAR MATERIAAL VERKRIJGBAAR IS, BETREFFENDE GEZONDHEIDSVORLICHTING EN -OPVOEDING

Stichting Koningin Wilhelmina Fonds (Nederlandse Organisatie voor de Kankerbestrijding), De Lairessestraat 33, Amsterdam, telefoon 020-735574.
Regionaal Kinderverzorging en Opvoeding-centrum voor Gezinsvoorlichting West, Schiedamse Vest 44 d, Rotterdam, telefoon 010-128056.
Voorlichtingsbureau voor de Voeding, Laan Copes van Cattenburgh 44, Den Haag, telefoon 070-183044.
Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen, per adres mevrouw W. van Pesch-Voet, Koekangerveldweg 82, Koekange, telefoon 05288-209.
Stichting Kinderverzorging en Opvoeding -opvoedingsvoorlichting, Burg. Patijnlaan 65, Den Haag, telefoon 070-630946.
Nederlandse Vereniging voor Slechthorenden, per adres Rabobank, Stationsstraat 14, Zutphen, telefoon 05750-3241.
Administratie Tijdschrift „Mensen van nu”, Zomer & Keuning, L. J. Kosterweg 5, Wageningen, telefoon 08370-19000.
Administratie Tijdschrift „Gezin en Samenleving”, Drukkerij Senter Avanti, Loosduinseweg 507, Postbus 9725, Den Haag, telefoon 070-649944.
Centraal Genootschap voor Kinderherstellingsoorden, Oosteinde 5, Amsterdam, telefoon 020-243234.
Nederlandse Vereniging voor Suikerzieken, Duinweg 35, Bosch en Duin, post Bilthoven, telefoon 03403-31246.
Het Ivoren Kruis, Hoogstraat 111, Rotterdam, telefoon 010-126650.
Algemene Nederlandse Vereniging

„Het Groene Kruis”, Nieuwe Gracht 69A, Utrecht, telefoon 030-333412. Veiligheids Instituut, Hobbemastraat 22, Amsterdam-Z., telefoon 020-736414.

BOSK Bond van motorisch gehandicapten, Anna Paulownastraat 52, Den Haag, telefoon 070-462900.

Voorlichtingscentrum Sociale Verze-

kering, Rhijnspoorplein 1, Amsterdam, telefoon 020-927474.

Nederlands Huisartsen Instituut, Afdeling Voorlichting, Mariahoek 4, Utrecht, telefoon 030-319946.

Referaten

VERZORGD DOOR DE STUDIEGROEP ARTIKELDOCUMENTATIE

73-20. **Treatment of depression in general practice.** *Johnson, D. A. W.* (1973) *Brit. med. J.* II, 18-20.

Huisartsen worden in het algemeen het best in staat geacht de meest voorkomende psychische stoornissen van hun patiënten zelf te behandelen, mede omdat zij de patiënt, zijn gezin en levensomstandigheden veelal goed kennen. Om deze stelling te toetsen werd in vijf praktijken in Londen een onderzoek ingesteld. De keuze werd bepaald op vijf praktijken die bij collega's en de auteur zeer goed bekend stonden en van wie de patiënten ongeveer de doorsnee Londense bevolking leken te vertegenwoordigen. In deze vijf praktijken werkten veertien artsen, die medewerkten dit onderzoek mogelijk te maken.

Het onderzoek werd beperkt tot patiënten, die zich met verschijnselen van psychische depressie bij hun huisarts meldden, hetzij voor het eerst of na een klachtenvrije periode van minstens een jaar. Zowel patiënten lijdende aan endogene als aan exogene depressie werden bij het onderzoek betrokken. Na zorgvuldige selectie bleven 73 patiënten voor het onderzoek over. Ieder van deze patiënten en een familielid van ieder werden door de auteur binnen een week na het eerste bezoek aan de huisarts thuis bezocht. Vier tot zes weken later werd het onderzoek herhaald, terwijl het derde en laatste bezoek 10 tot 12 weken later — 16-18 weken na het eerste spreekuurbezoek aan de huisarts — plaatsvond.

De drie punten waarop bij het gesprek in het bijzonder werd gelet waren: welke medicatie wordt voorgeschreven; wat voor psychotherapie wordt gebruikt met inbegrip van het therapeutisch effect dat onwillekeurig van de verhouding dokter-patiënt uitgaat in de suggestieve ondersteuning van het contact met de vertrouwde arts en tenslotte het gebruik dat bij de therapie van sociale hulp en instellingen werd gemaakt.

Of medicamenten inderdaad zoals was voorgeschreven werden gebruikt, werd nauwkeurig gecontroleerd. Het resultaat was even verrassend als teleurstellend! In het overgrote deel der ge-

vallen was de medicatie onvoldoende. Zij bestond voor 87 procent uit anti-depressiva — meestal amitriptyline of soortgelijke preparaten — maar slechts 25 procent van de patiënten kreeg een therapeutische dosis voorgeschreven, dat wil zeggen meer dan 75 mg amitriptyline of equivalent per dag. Een onvolledige dosering, dat wil zeggen 25 tot 75 mg, kreeg 47 procent; 20 procent kreeg minder dan 25 mg, hetgeen praktisch geen waarde heeft en 8 procent kreeg tranquilizers.

Het therapeutisch effect werd bovendien gereduceerd door het feit dat 16 procent van de patiënten het innemen van medicijnen binnen een week had gestaakt; 41 procent staakte binnen veertien dagen; 54 procent binnen drie weken en 68 procent binnen een maand. Veelal was de huisarts daarmee niet bekend. Het staat vast dat degenen die voor het einde van de vierde week stopten nog geen therapeutisch effect van de medicijnen hadden ondervonden; dit geldt te meer voor de patiënten die nog eerder hun medicatie hadden gestaakt.

Bij het tweede bezoek — zes weken na het eerste — bleek van de 47 patiënten die nog depressieve klachten hadden, 39 procent geen enkele therapie meer te ontvangen en ook het spreekuur van de huisarts niet meer te bezoeken. Van de overgebleven 29 patiënten staakten vervolgens 17 de medicatie zonder medeweten van de huisarts. In vier gevallen beëindigde de arts de medicatie zelf. Van de overgebleven acht patiënten bleken slechts vier het juiste voorschrift te volgen.

Er bleken verschillende verklaringen voor deze gang van zaken. Van de patiënten stopte 26 procent omdat hij zich verbeterd gevoelde en dacht dat verdere medicatie niet nodig was; 21 procent stopte toen de voorgeschreven hoeveelheid tabletten op was. Deze laatste patiënten wisten niet dat zij daarna moesten doorgaan en een nieuw recept bij hun arts moesten halen. Velen van hen gaven echter toe dat zij ook niet veel zin hadden gehad om een nieuw recept te halen, omdat hun verwachting van het middel niet groot was. Ook vijftien anderen verklaarden niet veel vertrou-

wen te hebben in pillen of psychiatrie in het algemeen. Tenslotte staakten vijf patiënten wegens bijwerkingen van amitriptyline (eenderde van alle patiënten klaagde hierover).

Slechts aan twee patiënten was alleen psychotherapie aangeboden; geen van beiden kwam op het spreekuur terug.

De helft van de patiënten was vijf jaar of minder bij hun huisarts ingeschreven; 25 procent vijf tot tien jaar en 25 procent langer dan tien jaar. Niettemin dacht slechts 17 procent dat hij en zijn gezin goed bekend was bij de huisarts; 30 procent dacht dat hij bekend was; 23 procent achtte zich zelf nauwelijks bekend en 30 procent dacht dat hij volledig onbekend was bij de huisarts.

De helft van de patiënten vond hun huisarts voldoende, 33 procent goed, 8 procent zeer goed en 8 procent uitte misnoegen over hun huisarts. Ondanks dit redelijk goede oordeel over zijn huisarts vond slechts 15 procent van de onderzochte patiënten dat hij enige hulp en steun in het persoonlijke vlak had ondervonden van de huisarts bij zijn depressie; 12 procent vond dat het optreden van de huisarts hen beslist niet had geholpen.

Ook het contact met de huisarts bleek veel te weinig frequent. Tussen de eerste en de vijfde week had 53 procent van de patiënten de huisarts eenmaal geconsulteerd; 38 procent tweemaal en 8 procent driemaal. Tussen de vijfde en vijftiende week bezochten 47 patiënten hun huisarts in het geheel niet meer; dertien eenmaal, zeven tweemaal, zes driemaal en één viermaal.

Geen enkele arts probeerde met sociale hulpmiddelen of instanties de oorzaken van de depressie te beïnvloeden, hoewel bekend is dat het opheffen van stress-factoren een gunstige invloed op het verloop van een depressie heeft.

De conclusie is dat van een werkelijk grondige therapie van een depressieve patiënt, althans in deze Londense huisartspraktijken, die algemeen als zeer goed bekend stonden, niet veel terecht is gekomen. Vooral het niet gebruiken van alle sociale hulpmiddelen is in de tegenwoordige tijd bedroevend.

L. J. Bastiaans